

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора

Наливайко Лариси Романівни на дисертацію

Максимової Маргарити Костянтинівни за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Захист прав та інтересів дитини є одним із головних завдань держави, адже ставлення до дітей, їхніх прав і свобод, повага до їх людської гідності відображають рівень гуманності й цивілізованості суспільства та держави. Стрімкий розвиток міжнародних відносин свідчить про потребу удосконалення системи існуючих у вітчизняному законодавстві гарантій захисту прав та свобод дитини, що можливо шляхом імплементації у національне законодавство України міжнародних і європейських стандартів у цій галузі та створення відповідного дієвого юридичного механізму захисту.

Попри значні зусилля держави у забезпеченні повноцінного розвитку дітей, охороні їх прав та законних інтересів, які реалізовані у тому числі у значному масиві різноманітних цільових програмах дій та підтримки, соціальних стратегіях, законодавчих ініціативах, спрямованих на захист прав дитини за місцем її проживання, підтримку сімей з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини, постраждалих внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів та ін., реалії сьогодення засвідчують негативну динаміку поширення як адміністративних проступків у цій сфері, так і злочинних проявів.

Вказані обставини потребують вжиття рішучих заходів щодо охорони дитинства, не тільки кримінально-правовими та цивільно-правовими, але й насамперед адміністративно-правовими методами як системи засобів впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Наявна на сьогодні спеціальна література з питань адміністративно-правової охорони дитинства не враховує тих еволюційних процесів, які нині відбуваються в українському суспільстві, є частково застарілою й не відображає змін адміністративно-деліктного законодавства. Крім того, низка важливих питань щодо адміністративної відповідальності за порушення прав дитини, які було поставлено вченими, не набули однозначного як наукового, так і

законодавчого вирішення та залишаються дискусійними. Проблеми захисту охорони дитинства адміністративно-правовими засобами вивчалися лише побіжно переважно у роботах міжгалузевого характеру.

Таким чином, необхідність посилення інституційних механізмів забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, з'ясування місця та ролі адміністративно-правових засобів у цьому процесі, недостатнє розроблення відповідних теоретичних положень та деякі проблеми у правозастосовній практиці різних суб'єктів обумовлюють актуальність обраної теми дослідження. Неостанню роль в розв'язанні означених проблем матиме застосування комплексу правових засобів, насамперед адміністративно-правового спрямування.

Аналіз дисертації М.К. Максимової дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (250 найменувань), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. З позитивного боку маю відмітити той факт, що переважна більшість використаних джерел датуються 2012-2022 роками. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

На особливу увагу заслуговує наукова новизна одержаних результатів. Дисертація М.К. Максимової стала вагомим внеском у розвиток доктринального уявлення про сутність, зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя; розробку дефініцій понять «охорона дитинства», «безпека дитини», «правова охорона дитинства», «адміністративно-правові гарантії реалізації дитиною права на безпечні умови життя» тощо.

Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертанткою вперше безпеку

дитини визнано як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки країни, та реалізується за рахунок розширення соціально-правових гарантій дітей, підтримання фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

В роботі обґрунтовано доцільність визнання безпеки дитини в якості пріоритетного об'єкта адміністративно-правового забезпечення, що здійснюється спеціальною системою органів державної влади, місцевого самоврядування та окремих інституцій громадянського суспільства, та спрямоване за рахунок завдань, принципів, основних напрямів та механізмів на створення соціально-політичних, правових, організаційно-управлінських, інноваційно-технологічних; кадрових; фінансово-економічних умов та гарантій фізичного, інтелектуального, культурного розвитку дітей, забезпечення і захисту їх прав та законних інтересів.

Також наголошено на необхідності формування принципово нової парадигми безпечного дитинства, що передбачатиме ужиття заходів щодо стримування та протидії загрозам безпеці дитини, вироблення мінімальних стандартів такої безпеки, систематизацію інформації про види загроз, джерела їх виникнення та поширення, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, а також розвиток міжнародної співпраці у сфері охорони дитинства на засадах партнерства та взаємної підтримки, формулювання теоретико-концептуальних принципів і положень, стратегічних заходів та програмно-цільових орієнтирів публічно-правового забезпечення прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх осіб у Національній доктрині безпеки дитини в Україні.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. На мій погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень,

присвячених правовим та організаційним аспектам забезпечення безпеки дитини.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції бути взяті за основу для подальшої розробки проблем адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, визначення шляхів підвищення його ефективності, для розробки і вдосконалення законодавства у сфері охорони дитинства, шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, зокрема, до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Сімейного кодексу України, Закону України «Про охорону дитинства» тощо, вдосконалення діяльності правоохоронних органів як спеціальних суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із даних дисциплін.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у тринадцяти наукових публікаціях, п'ять з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у восьми тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота М.К. Максимової є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору вдосконалення адміністративно-правової охорони

дитини та забезпечення реалізації нею права на безпечні умови життя.

Поряд з цим, слід відмітити й деякі недоліки рецензованої дисертації:

1. Не викликає сумнівів те, що дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя має комплексний і певним чином міждисциплінарний характер. Необхідність вирішення артикульованих автором завдань об'єктивно зумовлює необхідність використання широкого спектру спеціальної літератури. Водночас, на нашу думку, дисертація невиправдано перевантажена детальним розглядом низки суто теоретичних питань.

2. Автором в підрозділі 3.1 роботи досліджено зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя та виокремлено шляхи його запозичення для України. Автором наголошено на можливості запозичення передового зарубіжного досвіду Швеції, Нідерландів, Німеччини, США, Великої Британії, Франції, Китаю, Казахстану та інших країн. Однак в межах дисертації, можливо за обмеженням її змісту, конкретні приклади відповідних зарубіжних моделей не наведено, лише частково вони розкриті в тексті. Тому варто було почути наукову позицію автора щодо визначення ключових позиції передового досвіду цих країн (моделей), які доцільно впровадити у вітчизняну практику правової охорони дитинства. Із тексту дисертації не зрозуміло, якій моделі автор надає перевагу та яка з них є найбільш прийнятною в Україні для досягнення бажаного результату..

3. Вважаємо, що в деяких підрозділах дисертація перевантажена поглядами, та думками інших вчених, що здійснювали дослідження в даній сфері, які необхідно було б конкретніше взаємопов'язати з позицією дисертанта, адже це дещо ставить власні авторські здобутки (розробки) на другий план. Прикладами може бути розгляд понять «правова охорона дитинства» та «правовий захист дитинства» (підрозділ 1.1), «безпека дитини» (підрозділ 1.2), а також аналіз змісту поняття підстав адміністративної відповідальності за порушення прав дитини (підрозділ 2.4).

4. Наголошуючи на необхідності формування принципово нової парадигми

безпечного дитинства, теоретико-концептуальні принципи і положення, стратегічні заходи та програмно-цільові орієнтири якої мають знайти місце у Національній доктрині безпеки дитини в Україні, дисертантці бажано було більш докладно розкрити передумови створення такого документу, його зміст та порядок прийняття.

Втім, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

В цілому дисертаційне дослідження Максимової Маргарити Костянтинівни за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя», є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

**Рецензент –
Помічник ректора
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
з гендерних питань,
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України**

Лариса НАЛИВАЙКО